

TRIDESET GODINA MEĐUNARODNOG KULTURNOPOVIJESNOG SIMPOZIJA "MOGERSDORF"

Međunarodni kulturnopovijesni simpozij "Mogersdorf" već se punih trideset godina naizmjenice održava u jugoistočnim austrijskim pokrajinama Gradišću/Burgenladu i Štajerskoj, u zapadnomadžarskoj županiji Vas, te u sjevernim dijelovima Republike Slovenije i Republike Hrvatske.

Ideja o pokretanju simpozija pojavila se 1964. godine tijekom proslave 300. godišnjice velike bitke s Osmanlijama, koja se 1664. godine održala u okolici Mogersdorfa.¹ Zajednička pobjeda i suradnja vojski panonskog prostora postala je motivom koji je pokrenuo znanstvenike navedenih zemalja da započnu održavanje godišnjih susreta s određenim zajedničkim i komplementarnim povijesnim temama. Međutim, trebalo je proći gotovo pet godina da se državne institucije Austrije, Mađarske i tadašnje Jugoslavije usuglase oko pitanja organizacije prvog znanstvenog skupa. Nakon neizbježnih političkih preispitivanja, Mogersdorf je 1969. bio prvi domaćin povjesničarima iz te tri države, te je skup odmah dobio mnogo šire značenje od regionalnog, jer su na njega dolazila najpoznatija historiografska imena tih zemalja, a političari su sve to pokušavali koristiti za otopljanje međudržavnih odnosa.² Organizatori prvog simpozija bili su Gradišće, Slovenija i Mađarska³, a zanimljivo je da su se prva tri simpozija održala u istom mjestu, u gradišćanskom Mogersdorfu (1969., 1970., 1971.).

Na sastanku tadašnjeg Izvršnog odbora ugovornih partnera Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija "Mogersdorf" u Eisenstadtu/Željeznom, u studenom 1970., dogovorena je suglasnost glede prijema SR Hrvatske.⁴ Zahvaljujući agilnosti i velikom entuzijazmu tajnika ondašnjeg *Povijesnog društva Hrvatske* (danas *Društvo za hrvatsku povjesnicu*), prof. Ivana Kampuša, kojemu je Komisija za kulturne veze s inozemstvom Izvršnog vijeća SR Hrvatske povjerila 1971. da članovi Društva sudjeluju u organizaciji⁵ i radu simpozija "Mogersdorf", već 1972. članovi hrvatske delegacije bivaju suorganizatorima simpozija "Mogersdorf" u Köszegu, u Mađarskoj. Dvije godine poslije SR Hrvatska postaje i domaćinom simpozija, a čast da po prvi puta ugosti ovaj skup u Hrvatskoj imao je grad Sisak. Čak tri puta, 1978., 1983. i 1988., domaćinom simpozija bio je grad Osijek, a osim već navedenog Siska, simpozij "Mogersdorf" bio je održan 1997. u Trakošćanu. Nesuđeni domaćin simpozija bile su 1995. Stubičke Toplice budući da simpozij, unatoč tome što je bio pripremljen, zbog novčanih poteškoća ipak nije bio održan.⁶

Zanimljivo je da se Hrvatska priključuje projektu "Mogersdorf" upravo 1971. godine, što se može protumačiti još jednim pokušajem hrvatske znanstvene i kulturne emancipacije iz jugoslavenskih okvira i uključivanjem u svestrane komunikacijske procese na panonskom prostoru. U tom smislu treba gledati i na činjenicu da su "upravo hrvatski predstavnici u Izvršnom odboru Mogersdorfa, uz snažnu podršku slovenskih, inzistirali na ravnopravnosti jezika svih delegacija", pa je tako

“dogovoreno da referenti na svim skupovima govore svojim jezikom, koji se simultano prevodi na ostala tri.”⁷

Na simpoziju “Mogersdorf” sudjelovali su brojni istaknuti hrvatski znanstvenici-povjesničari: J. Šidak, Lj. Boban, I. Karaman, I. Kampuš, M. Kolar-Dimitrijević, M. Maticka, M. Gross, B. Stulli, J. Adamček, H. Matković, N. Stančić, T. Raukar, Z. Šimončić-Bobetko, F. Potrebica, B. Vranješ-Šoljan, B. Boban, N. Budak, D. Pavličević, I. Goldstein, I. Mažuran, ali i drugi znanstvenici, kulturni radnici i umjetnici: Ž. Čorak, Ž. Tomičić, M. Šicel, M. Androić, A. Stipčević, B. Štancl i dr.

Već prilikom prvog zajedničkog susreta dogovoreno je da se tijekom svakog godišnjeg simpozija organiziraju popratni kulturno-umjetnički sadržaji: stručni izleti, posjete izložbama, koncerti itd., te da se nakon svakog skupa tiskaju zbornici radova. Do sada je izašlo 28 svezaka iz serije zbornika “Mogersdorf” i posljednji objavljeni zbornik obuhvaća podnesene referate na simpoziju u Trakošćanu 1997. godine.⁸ Zbornici radova sa narednih skupova u Ptuju (1998.), odnosno Grazu (1999.) i Mogersdorfu (2000.) zbog financijskih i drugih razloga još do danas nisu objavljeni, kao niti onaj iz Köszega 1996.

Osim toga, ustalio se običaj da se na svečanim otvaranjima simpozija pojavljuju visoki državni dužnosnici, te predstavnici pojedinih institucija. Tako su sudionike “Mogersdorfa” posjećivale i pozdravljale ličnosti poput austrijskog kancelara Franza Wranitzkog, te je 1984. godine organizatore skupa - za zasluge u jačanju međudržavne suradnje - osobno u Beču odlikovao državni predsjednik Rudolf Kirschlager. S hrvatske strane visoko je odličje primio Ivan Kampuš.

Međunarodni kulturnopovijesni simpozij “Mogersdorf” organizira se svake godine početkom mjeseca srpnja. Na simpozijima je ranijih godina u hrvatskoj delegaciji prisustvovalo 20 delegata, ali je u posljednje vrijeme zbog štednje njihov broj smanjen na deset. Domaćin simpozija plaća honorar referentima, njihov boravak u vrijeme održavanja simpozija,

sve troškove simultanog prevođenja, kao i troškove Organizacijskog odbora koji u zemlji domaćina skupa, u cilju pripreme predstojećeg simpozija, zasjeda dva puta.

Simpozij, dakle, sačinjava pet delegacija: Štajerska i Gradišće, mađarska županija Vas, Slovenija i Hrvatska, a svaku delegaciju predstavljaju dva, najviše tri referentata. Svake godine određuje se jedna generalna tema simpozija, a zanimljivo je da sve više dominiraju regionalne, a ne političke teme.

Organizator simpozija 2002. godine biti će po šesti puta Republika Hrvatska, a skup će biti održan u podravskom gradu Koprivnici.

Ivica Šute

1) Široko zamišljen osmanlijski pohod protiv Beča zaustavio je austrijski feldmaršal i vojni teoretičar Montecuccoli. On je teško porazio osmanske snage nedaleko od Mogersdorfa (St. Gotharda), u neposrednoj blizini rijeke Raabe, 1. kolovoza 1664. godine. Po tom je mjestu simpozij i dobio ime.

2) “Gasi” li Hrvatska Mogersdorf?, Večernji list (Kulturni obzor), 16. VII. 2000., 16. O počecima simpozija “Mogersdorf” novinaru Večernjeg lista Željku Kruščlju govorio je u spomenutom članku jedan od njegovih osnivača Johann Sedoch.

3) Četrnaesti po redu simpozij “Mogersdorf” održan je od 5. do 9. srpnja 1982. godine u Grazu i tom je prilikom austrijska pokrajina Štajerska postala po prvi puta domaćinom i organizatorom tada već tradicionalne manifestacije.

4) O pristupu Hrvatske i o akcijama koje su tom prilikom bile poduzimane pisao je Ivan Kampuš u članku “Dvadeset pet godina suradnje hrvatskih povjesnika u okviru Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf (1970-1995)”, *Historijski zbornik*, God. XLVIII, Zagreb 1995., 1-30.

5) Posao oko suradnje s predstavnicima ostalih institucija koje su sudjelovale na simpoziju glede njegova organiziranja povjeren je Odboru kojega je organiziralo Povijesno društvo Hrvatske. Odbor su činili: I. Kampuš (1972.-1997.), M. Androić (1972.), B. Krizman (1973.-1976.), I. Karaman (1973.-1987.), D. Plečaš (1977.-1989.), B. Vranješ-Šoljan (1991.-1995.), N. Budak (1994.-) i I. Šute (2000.-)

6) Vidi bilj.2.

7) “Gasi” li Hrvatska Mogersdorf?, 16. Međutim, zbog uštede se od 2000. odustalo od te prakse i po prvi puta je uvedeno pravilo da njemački i engleski jezici budu službenim jezicima simpozija, odnosno da se na tim jezicima referira tijekom održavanja simpozija.

8) *Internationales Kulturhistorisches Symposium Mogersdorf 1997 (Trakošćan, 1.-4. Juli 1997)*, „Verfestigungen und Änderungen der ethnischen Strukturen im pannonischem Raum von 1525-1790“, Band 28, Zagreb 2000.

Prilog

**SUDJELOVANJE HRVATSKIH
POVJESNIČARA NA SIMPOZIJU
"MOGERSDORF" (1972.-2001.)**

1972.

Köszeg, Mađarska

**Razvoj i važnost gradova i tržišta u
panonskom prostoru od 16. do 19. st.**

Mirko Androić

600 godina povijesti kraljevskog slobodnog
grada Varaždina

Ivan Kampuš

Gospodarski i društveni razvoj Zagreba u
16. i 17. st.

1973.

Maribor, Slovenija

**Položaj seljaka i seljački ustanci od 15. do
19. st.**

Josip Adamček

Seljačke bune i pokreti u 15. i 16. st. u
Hrvatskoj

Igor Karaman

Seljačke bune u sjevernoj Hrvatskoj tokom
17. i 18. st.

1974.

Sisak, Hrvatska

**Radnički pokreti od njihovih početaka do
svršetka prvog svjetskog rata**

Mirjana Gross

Ideologija socijalističkog pokreta u
Hrvatskoj do prvog svjetskog rata

Branka Pribić

Osvrt na kulturnu komponentu radničkog
pokreta u Hrvatskoj i Slavoniji

Vladao Oštrić

Radnički pokret u Hrvatskoj u razdoblju
dualizma

1975.

Mogersdorf, Gradišće

**Školstvo i obrazovanje na panonskom
prostoru do 1918. godine s posebnim
obzirom na osnovno školstvo**

Jaroslav Šidak

Razvoj školstva u hrvatskim zemljama od
1773. do 1874.

Mihajlo Ogrizović

Djelatnost učitelja i pedagoga graničara
Mijata Stojanovića

1976.

Köszeg, Mađarska

**Školstvo i obrazovanje na panonskom
prostoru do 1918. s posebnim obzirom na
visoko školstvo**

Dušan Plećaš

Školstvo Slavonije u 19. stoljeću

Igor Karaman

Socijalno i regionalno porijeklo studenata u
zagrebačkom visokom školstvu do prvog
svjetskog rata

1977.

Radenci, Slovenija

**Razvoj prometnih veza u panonskom
prostoru do 1918. godine**

Bernard Stulli

Prometni problemi Hrvatske od početka 18.
st. do 1918. godine

Josip Adamček

Trgovačke veze sjeverne Hrvatske s
Primorjem u 16. i 17. stoljeću

1978.

Osijek, Hrvatska

**Društvene, privredne i kulturne posljedice
industrijalizacije u panonskom prostoru
između dviju velikih kriza 1873.-1929.**

Dušan Plećaš

Osijek u prošlosti

Mirjana Gross

Promjene društvenih struktura u sjevernoj
Hrvatskoj nakon velike krize 1873.

Mira Kolar-Dimitrijević

Osnovna obilježja industrijskog razvitka na području sjeverne Hrvatske od 1918. do 1929. godine

1979.

Mogersdorf, Gradišće

Politički i privredni položaj zemalja na panonskom prostoru između dva svjetska rata

Ivan Kampuš

Suradnja saveza povijesnih društava Hrvatske u okviru Međunarodnog kulturnopovijesnog simpozija Mogersdorf

Hrvoje Matković

Hrvatske zemlje u jugoslavenskoj državnoj zajednici na dodiru panonskog prostora i Balkana

Ljubo Boban

Utjecaj austrijskog pitanja na međunarodni položaj Jugoslavije između dva rata

1980.

Köszeg, Mađarska

Različite kulturne tendencije u panonskom prostoru između dva svjetska rata

Nikola Ivaniškin

Književna stremljenja u Hrvatskoj između dva rata

Željka Čorak

Hrvatska arhitektura između dva rata

1981.

Radenci, Slovenija

Seljak i seljaštvo u panonskom prostoru poslije prvog svjetskog rata do svjetske privredne krize

Marijan Maticka

Obilježja poljoprivredne proizvodnje i ekonomsko-socijalnog položaja seljaštva u Hrvatskoj od 1918. do 1929. godine

Hrvoje Matković

Političko opredjeljivanje hrvatskog seljaštva u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca

1982.

Graz, Štajerska

Panonski prostor između zastoja i napretka

Mirjana Gross

Značaj i posljedice neoapsolutističkih modernizacijskih reformi u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji (1850-1860)

Nikša Stančić

Socijalni program hrvatskog preporodnog pokreta do 1848. godine

1983.

Osijek, Hrvatska

Seljak i poljoprivreda u panonskom prostoru od svjetske privredne krize do početka drugog svjetskog rata

Branko Štancl

Seljaštvo i poljoprivreda Hrvatske u razdoblju od 1929. do 1941. godine

Ljubo Boban

Seljaštvo u Hrvatskoj u programima političkih stranaka (1929-1941)

Zdenka Šimončić-Bobetko

Seljaštvo i poljoprivreda u Hrvatskoj 1929-1941. godine

Branka Boban

Neki elementi shvaćanja ideologa Hrvatske seljačke stranke o "seljačkoj državi" i "seljačkoj demokraciji" u razdoblju od 1929. do 1941. godine

1984.

Mogersdorf, Gradišće

Država i društvo u razdoblju dualizma

Igor Karaman

Razvojne karakteristike visokog činovništva u građanskoj Hrvatskoj do prvog svjetskog rata

Mirjana Gross

Karakter političkih stranaka pseudokonstitucionalizam u Bansknoj Hrvatskoj u dualističkom razdoblju

1985.

**Köszeg, Mađarska
Država i društvo u panonskom prostoru
između dva svjetska rata**

Dušan Plećaš

Represivne mjere državnih organa protiv radničkog pokreta u Hrvatskoj (1919-1941)

Hrvoje Matković

Pitanje uređenja jugoslavenske države u programima i političkoj akciji hrvatskih političkih stranaka 1918-1921.

1986.

**Celje, Slovenija
Utjecaj i učinci tiskarstva i tiskanih djela u
panonskom prostoru do jozefinskih
reformi**

Aleksandar Stipčević

Tiskarstvo i knjiga u sjevernoj Hrvatskoj do kraja 18. stoljeća

Vesna Burić

Tiskarstvo i knjiga u Slavoniji do kraja 18. stoljeća

1987.

**Graz, Štajerska
Grad i trgovište u panonskom prostoru od
visokog srednjeg vijeka do turskih doba
(13.-16. stoljeće)**

Josip Adamček

Razvitak gradskih naselja u Slavoniji od 13. do 16. vijeka

Ivan Kampuš

Neke značajke društvenog i privrednog razvoja Gradeca (kraj Zagreba) od 13. do 16. vijeka

1988.

**Osijek, Hrvatska
Razvoj građanskog društva u panonskom
prostoru od 16. stoljeća do francuske
revolucije**

Igor Karaman

Sudbina građanskog svijeta u panonskom kasnofeudalnom društvu

Neven Budak

Stvaranje gradske oligarhije u 17. stoljeću u sjeverozapadnoj Hrvatskoj s obzirom na zagrebački Gradec i Varaždin

1989.

**Mogersdorf, Gradišće
Djelovanje francuske revolucije na razvoj
građanstva u panonskom prostoru (1789-
1830)**

Filip Potrebica

Razvoj građanstva u Požeškoj županiji u 18. stoljeću

Miroslav Šicel

Odjeci ideja francuske revolucije u književnosti sjeverozapadne Hrvatske u predilirsko doba

Dragutin Pavličević

Odjeci ideja francuske revolucije u Hrvatskoj

1990.

**Köszeg, Mađarska
Građansko društvo u panonskom prostoru
između 1830. i 1867.**

Hrvatska delegacije nije sudjelovala na simpoziju

1992.

**Rogaška Slatina, Slovenija²
Građanstvo na panonskom prostoru između
1867. i 1914. godine**

Božena Vranješ-Šoljan

Udio građanstva u županijskim skupštinama u sjevernoj Hrvatskoj pred prvim svjetskim ratom

Igor Karaman

Razvojne etape i karakteristike građanskoga svijeta u Hrvatskoj za vrijeme dualizma (1867-1918)

1993.

Graz, Štajerska

Seobe i postanak te razvitak naroda u panonskom prostoru do kraja 12. stoljeća

Željko Tomčić

Istraživanje Bjelobrske kulture u Hrvatskoj. Prilog arheologije proučavanju etnogeneze u međurječju Drave, Dunava i Save

Ivo Goldstein

Politička i etnička slika panonskih dijelova Hrvatske (7.-12. stoljeće)

1994.

Mogersdorf, Gradišće

Učvršćenje i promjene etničke strukture u panonskom prostoru u kasnom srednjem vijeku

Željko Tomčić

Arheološka slika hrvatskog područja u srednjem vijeku između Drave, Dunava i Save od 11. do 14. stoljeća

Ive Mažuran

Etničke promjene u Slavoniji kao posljedica prodiranja Turaka od 14. stoljeća do 1525.

1995.

Stubičke Toplice, Hrvatska

Učvršćenje i promjene etničke strukture u panonskom prostoru od 1526. do 1790.

Ivan Kampuš

25 godina sudjelovanja Hrvatske u Međunarodnom kulturnopovijesnom simpoziju Mogersdorf

Tomislav Raukar

Etnički integracijski procesi u hrvatskom prostoru u ranom novom vijeku

Nenad Močanin

Utjecaj turskih osvajanja na etničke promjene u hrvatskim oblastima pod turskom vlašću

Neven Budak

Utjecaj i promjene etničkih struktura na nacionalnu samosvijest u sjevernoj Hrvatskoj u 16. i 17. stoljeću

1996.

Köszeg, Mađarska

Slika drugoga u panonskom prostoru – osjećaji i činjenice, oblici i funkcije

Zvezdana Sikirić

Prihvatanje “drugih” u zagrebačko društvo u 18. stoljeću

Marijan Maticka

Slika Austrije i Mađarske u hrvatskim središnjim novinama od 1945. do 1950.

1997.

Trakošćan, Hrvatska

Učvršćivanje i promjene etničkih struktura u panonskom prostoru od 1526. do 1790.

Neven Budak

Utjecaj migracija na promjene etničkog samoodređenja na području srednjovjekovne Slavonije

Nenad Močanin

Migracije u Slavoniji i Srijemu u 16. i 17. stoljeću

1998.

Ptuj, Slovenija

Učvršćivanje i promjene etničkih struktura u panonskom prostoru od 1790. do Prvog svjetskog rata

Božena Vranješ-Šoljan

Obilježja demografskog razvoja Hrvatske i Slavonije od 1860. do 1918.

Zlata Živaković-Kerže

Etničko-nacionalne veze u Osijeku i okolicu do Prvog svjetskog rata

1999.

Graz, Štajerska

Manjine u državama panonskog prostora između dva svjetska rata

Mira Kolar-Dimitrijević

Politički utjecaji na gospodarsku djelatnost austrijskih i njemačkih poduzetnika u Zagrebu od 1900. do 1945.

Ivica Šute

Demografske promjene u Slavoniji od 1918. do 1941.

2000.

Mogersdorf, Gradišće

Crkva, država i društvo u panonskom prostoru – pučka pobožnost, školstvo i socijalna skrb

Stanko Andrić

Srednjovjekovni samostani i njihova društvena okolina u Slavoniji i Srijemu

Mijo Korade

Pučka pobožnost i uloga religijskih redova od 16. do 18. stoljeća u Hrvatskoj

Zoran Velagić

Dvostruki komunikacijski proces: pisane i govorne metode (jezuitska, franjevačka i pavlinska literatura u ranomodernoj sjevernoj Hrvatskoj)

2001.

Köszeg, Mađarska

Uloga Crkvi u modernizaciji društva u panonskom prostoru u 18. i 19. stoljeću

Iskra Iveljić

Rimokatolička Crkva u Banskoj Hrvatskoj od jozefinizma do političkog katolicizma

Mario Srecha

Rimokatolička Crkva u Banskoj Hrvatskoj od 1880. do 1918. godine

1) Ovaj prikaz sudjelovanja referencata iz Hrvatska na dosad održanim simpozijima "Mogersdorf" poslužio sam se dvadesetpetogodišnjim pregledom kojeg je izradio Ivan Kampuš u radu "Dvadeset pet godina suradnje hrvatskih povjesnika u Međunarodnom kulturno-povijesnom simpoziju Mogersdorf (1970-1995)", *Historijski zbornik*, god. XLVIII, Zagreb 1995., str. 18-22. Za sljedeće sam se razdoblje koristio radom Leonharda Pricklera, *Internationales Kulturhistorisches Symposium Mogersdorf 1969-1999 – Gesamtverzeichnis aller Referate*, izdanog u povodu obilježavanja 30. obljetnice simpozija.

2) U srpnju 1991. g. Simpozij „Mogersdorf” nije održan u Rogaškoj Slatini zbog agresije Jugoslavenske armije na Republiku Sloveniju.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA LIV
ZAGREB 2001.

UDK 93/99

ISSN 0351-2193

Historijski zbornik, god. LIV, str.1-250, Zagreb 2001.

Izdavač

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor

Slaven Bertoša

Mirjana Gross

Ivan Kampuš

Franko Mirošević

Ivica Prlender

Tomislav Raukar

Petar Strčić

Josip Vrandečić

Glavni i odgovorni urednik

Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:

ABC Clio

Historical Abstracts

America: History and Life

Adresa uredništva

Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:

Horetzky